

Indledning

Intersektionalitet

AF CONNIE CARØE CHRISTIANSEN,
STINE THIDEMANN FABER OG
MARLENE SPANGER

I ntersektionalitet er i vælten. Det er med andre ord et begreb, der diskuteres, vendes og drejes, tages stilling til eller som Staunæs og Søndergaard formulerer det i deres bidrag til dette nummer af *Kvinder, Køn & Forskning*, et begreb, der er under teoretisk justering. Mens disse forfattere lægger deres egen betydning i denne justering, nemlig nødvendigheden af at vride og vende begrebet for at få det til at belyse deres genstandsfelt på en frugtbar måde, så kan det også siges at være i vælten i en bredere betydning, nemlig den, at begrebet er genstand for stadig mere omfattende akademiske og politiske debatter og positioneringer. Der er nemlig tale om ét af de begreber, som engagerer og bringer positioner frem i lyset. Tyngdepunktet i diskussionerne er ofte for eller imod; har et begreb som intersektionalitet overhovedet værdi i forhold til at forstå og belyse hvordan forskellige strukturelle dimensioner former dominans- og ulighedsrelationer? Eller er der højst tale om, at begrebet kan højne den politiske og videnskabelige sensi-

Illustrationer i dette nummer fra:
Owen Jones: Grammar of Ornament, 1856

tivitet overfor, hvordan forskellige akser for differentiering, såsom køn, klasse eller seksualitet spiller ind på det levede liv? Begrebet lægger op til et fokus på, hvordan vi forstår mennesker i al deres mangfoldighed, mænd såvel som kvinder, sorte såvel som hvide, homoseksuelle såvel som heteroseksuelle. Pointen er, at det gør vi ved hjælp af kategorier som for eksempel de netop nævnte, og disse kategorier er til stadighed omstridte og forbundet med magtstrategier. Som også selve begrebet om intersektionalitet er det. Begrebet som sådan peger på krydsninger af forskellige strukturelle dimensioner, fordi vi alle lever i et kønssystem, såvel som i et classesystem, som i et etnisk system m.v., men hvordan kan dette budskab virke afklarende? Er det nødvendigt med så stor strukturel vægtning for at anvende begrebet? Kommer vi i praksis uvægerligt til at privilegere visse identitetsaspekter, for eksempel med henblik på at opnå politisk gennemslagskraft?

Dette temanummer om intersektionalitet skal ses som et led i den omsiggribende europæiske diskussion af intersektionalitet som begreb, som metode og som analytisk tilgang. *Kvinnovetenskapligt Tidsskrift* udgav allerede i 2005 et nummer med intersektionalitet som tema og for nylig udkom *The European Journal of Women's Studies* med det samme tema. Nu er turen altså kommet til *Kvinder, Køn & Forskning*. Konkret skal denne udgivelse også ses i forlængelse af en række aktiviteter, der på det seneste har fundet sted i Danmark, og som har haft intersektionalitet som hovedtema. Det drejer sig om konferencen "Intersektionalitet. Køn, race, klasse. Både/og eller enten/eller" (hvor bl.a. Crenshaw forelæste), der fandt sted i februar 2005 på Københavns Universitet og det drejer om seminaret "Intersectionality – Potentials and Challenges", som fandt sted på Danmarks Pædagogiske Universitet i august 2005; endelig drejer det sig om ph.d.-seminaret "Intersectional analysis" (hvor bl.a. Phoenix forelæste), der fandt sted i januar 2006 på Aal-

borg Universitet. Det er bidrag fra især sidstnævnte seminar, som har fundet vej til dette nummer af *Kvinder, Køn & Forskning*.

Der er flere intentioner med nummeret. Som en udløber af et forudgående fokus på differentiering blandt kvinder i feministisk forskning og som en kritik af identitetspolitiske forfladigelser af forskellighed blev intersektionalitet lanceret som analytisk perspektiv og begreb for mere end et tiår siden. Efterfølgende har begrebet undergået en udvikling og dermed en række forvandlinger, som fordeler sig ujævnt over tid og sted. Oprindeligt formuleret i en amerikansk kontekst, hvor afro-amerikanske kvinder befandt sig i en ambivalent position indenfor feministiske cirkler og doktriner, har begrebet i visse udformninger vundet større genklang i nogle sammenhænge end i andre. Den nordiske reception af begrebet har således været overvejende at præge det i en poststrukturalistisk retning, mens begrebet i det hele taget ikke har vundet den samme genklang hos tyske forskere, som Phoenix også kommer nærmere ind på i sin artikel.

En af intentionerne med dette temanummer har således været at få belyst og problematiseret begrebets aktuelle status. Netop begrebets rejse over Atlanten kommer Christensen og Siim ind på i deres artikel. Forfatterne hensigt er at bidrage til en mere nuanceret nordisk reception.

En anden intention med dette temanummer er at vægte spørgsmålet om, hvilken form for afklaring intersektionalitet kan føre til, når udgangspunktet er empirisk; altså at præsentere empiriske studier, hvor begrebet om intersektionalitet har været anvendt som en analysestrategi. En del af formålet har med andre ord været at komme et skridt nærmere afklaringen af hvorvidt, og i givet fald, hvordan intersektionalitet har analytisk værdi.

Dette nummer af *Kvinder, Køn & Forskning* er opdelt i henhold til dette dobbelte formål: Alle artikler forholder sig kritisk og

diskuterende til intersektionalitet som analytisk tilgang, men artiklerne i den første del vægter overvejende begrebets udvikling over tid og sted, mens artiklerne i den sidste del i stedet vægter at fremdrage dets analytiske potentiale.

For at få begrebets historik på banen har vi valgt at genoptrykke Kimberlé W. Crenshaws artikel, oprindeligt bragt i *Stanford Law Review* 43(6) i 1991, hér dog i en redigeret og forkortet version. Den læser, som ønsker at læse den originale version, kan vi henvise til www.hsph.harvard.edu/Organizations/healthnet-/WoC/feminisms/crenshaw.html, hvor en online version af artiklen er tilgængelig, eller til bogen, som den har været trykt i: Fineman & Mykitiuk, eds., 1994: "The Public Nature of Private Violence", New York: Routledge.

Ud fra et social- og udviklingspsykologisk perspektiv følger Ann Phoenix op på Crenshaws artikel ved at indføre læseren i den feministiske debat om intersektionalitet, som den har udfoldet sig efterfølgende. Artiklen kommer ind på såvel de fordele som begrebet repræsenterer, som den kritik, der rummes af debatten. Endelig præsenterer den nogle af de mere aktuelle og innovative måder at anvende intersektionalitet på. Phoenix understreger, at der er tale om et åbent begreb i den forstand, at der fortsat udvikles nye og indbyrdes forskellige måder at bringe det i anvendelse på, men Phoenix selv ser en tilgang, der er inspireret af postmoderne kritik af fastlåste kategorier som mest frugtbar. Det er blandt andet Phoenix' pointe, at det i denne sammenhæng også er nødvendigt at inddrage analyser af intersektionalitet fra en nordisk kontekst.

I artiklen "Fra køn til diversitet – intersektionalitet i en dansk/nordisk kontekst" sætter Ann-Dorte Christensen og Birte Siim som tidligere nævnt specifikt fokus på den nordiske anvendelse af intersektionalitet og de præsenterer den som inspireret af henholdsvis en poststrukturalistisk og en postkolonial tilgang. Deres pointe er endvi-

dere, at intersektionalitet i en nordisk sammenhæng er blevet genstand for en mere radikal social konstruktivisme, idet vægten i denne sammenhæng har været på, hvordan kategorier skabes, snarere end på de strukturelle undertrykkelsessystemer, som er centrale i den amerikanske kontekst. De to forfattere advokerer for, at analyser af intersektionalitet, som inddrager både institutioner, strukturer og identiteter peger fremad.

I den efterfølgende del af nummeret er hovedvægten lagt på konkrete anvendelser af intersektionalitet i analyser af empiriske forhold. Emnerne spænder fra medieomtaler af muslimske kvinder til subjektiviteter i en virksomhed, hvor ledelsesstilen er under forandring.

Dorthe Staunæs og Dorte-Marie Søndergård er blandt de forskere i Danmark, der har taget intersektionalitet til sig som en indgang til at undersøge, hvordan mangfoldighed er forbundet med magtstrategier på individniveau. I deres bidrag til dette nummer viser de, hvordan de i deres seneste undersøgelse af virksomhedsledere har set sig nødsaget til at tage nogle af selvfølgelighederne ved intersektionalitet som analytisk tilgang under kritisk lup. Via en foucauldiansk magtanalytik fokuserer de således ikke på minoriteter, som forskning i intersektionalitet i øvrigt har tenderet til at gøre, men på, hvordan majoriteten konstituerer sig som sådan.

Nanna Brink Larsen diskuterer, hvilken rolle 'kultur' spiller i majoritetsdanske socialarbejders interaktion med minoritetsdanske klienter i "Fra 'Interkulturelle kompetencer' til et intersektionelt blik?". En af de centrale pointer i artiklen er, at socialarbejdere etablerer kulturforklaringer, når de skal forstå disse kvinders holdninger og handlinger. Pointen er, at den overdrevne opmærksomhed på kultur som forklaring skygger for andre mulige forklaringer. Larsen diskuterer i stedet, hvordan intersektionalitetsbegrebet kan bidrage til at overskride nogle af begrænsningerne i at lade (nati-

onal-)kultur være fokuspunktet i sådanne møder.

Som også andre bidragsydere, påpeger Sune Qvotrup Jensen i artiklen "Hvordan analysere sociale differentieringer?", at mangfoldighed i anvendelsen af begrebet om intersektionalitet er en nødvendighed. Samtidig peger han på, at der inden for det sociologiske fagfelt forefindes tilgange og studier, som understreger vigtigheden af at inddrage det materielle niveau i en undersøgelse af, hvordan man 'gør' etnicitet, race, klasse eller køn og dermed producerer ulighed. Med kritisk udgangspunkt i bl.a. Staunæs' videreudvikling af intersektionalitet som analytisk begreb, er det hans budskab, at såvel socio-kulturelle som materielle livsbetingelser hører med i en afdækning af intersektionalitet.

Stine Thidemann Fabers artikel "Klassernes fortsatte forsvinden" er motiveret af, at fokus på intersektionalitet ganske vist har ført til en fokusering på etnicitet som forskelssættende dimension, men at det tilsyneladende er sket på bekostning af social klasse, der ligeledes forskelssætter. I artiklen argumenterer hun for, at det er nødvendigt at bibeholde et klasseperspektiv, samtidig med at svagheder ved selve klasseanalysen, som den hidtidig har fundet sted, trækkes frem som forklaring på denne. Dermed kan man konstatere, at det fortsat er en vanskelig øvelse på én gang at fastholde flere dimensioner i den samme analyse.

I artiklen "Intersektionalitet i voldtægtsnarrativer" præsenterer Rikke Andreassen læseren for en diskussion af de danske nyhedsmediers fremstilling af møder mellem synlige minoritetsdreng/mænd og etniske danske piger. Artiklen illustrerer blandt andet, hvordan det billede, der tegnes, er medvirkende til at konstruere en ganske særlig fortælling om køn, seksualitet, race/eticitet m.m. og samtidig hvordan opfattelserne af disse kategorier er tæt knyttet til betragtninger om nationalitet og danskhed.

Dermed er dette nummer af *Kvinder,*

Køn & Forskning blevet et eksempel på tendensen til, at kønsforskere tager udgangspunkt i intersektionalitet, når der fokuseres på, hvordan køn spiller sammen med andre forskelssættende dimensioner. Det er imidlertid ikke usædvanligt at høre beklagende udsagn om introduktionen af nye begreber og perspektiver, fordi en sådan har tendens til at sætte dagsordenen, måske endda monopolisere den videnskabelige diskussion, med risiko for at andre, ligeså gyldige, perspektiver tabes af syne. Mens visse diskussioner sandt nok har tendens til at dominere og fordre alles reaktion, så udgør de samtidig en mulighed for at få grundlæggende antagelser op til fornyet diskussion og overvejelse. Således er det vores vurdering, at diskussionen af intersektionalitet, hvad enten man mener, at begrebet repræsenterer en reel fornyelse eller ej, i sig selv har stor værdi for kønsforskningens evne til at forny sig og forblive kritisk i forhold til egne forudsætninger. Således er det vores overbevisning, at dette nummer af *Kvinder, Køn & Forskning* vil bidrage til denne stadige fornyelse og kritiske granskning.

Til læsere af *Kvinder, Køn & Forskning*: Som noget nyt gør vi vores læsere opmærksom på, at vi er i færd med at etablere en udvidet sektion af anmeldelser på KKF's hjemmeside: www.sociology.ku.dk/koordinationen/kkof/.

Fremover vil et årligt nummer af *Kvinder, Køn & Forskning* være et åbent nummer uden tema. Alle vore læsere og andre er derfor meget velkomne til at indsende artikler.

Temaredeaktører

Connie Carøe Christiansen, ph.d., adjunkt, Internationale Udviklingsstudier, Institut for Samfund og Globalisering, RUC

Stine Thidemann Faber, ph.d.-studerende, Sociologi, socialt arbejde og organisation, ÅU

Marlene Spanger, ph.d.-studerende, Internationale Udviklingsstudier, RUC